

**ОСНОВНІ ЗАСАДИ СУДДІВСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ В ПОЗАРОБОЧИЙ ЧАС:
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ****THE BASIC PRINCIPLES OF JUDICIAL BEHAVIOR OUTSIDE WORKING HOURS:
PSYCHOLOGICAL AND ETHICAL ASPECTS**

Дільна З.Ф., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Інститут права Львівського державного університету внутрішніх справ

Серкевич І.Р., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права
Львівський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена висвітленню питання етичної та моральної сторони поведінки представників судової гілки влади, зокрема, що стосується поведінки у поза робочий час, вимог, які ставляться до суддів вітчизняними та міжнародними нормативно-правовими актами. У статті досліджується поняття позасудової поведінки, аналізуються положення Кодексу суддівської етики, які містять вимоги до суддів у не робочий час, критерії оцінки поведінки судді на предмет не відповідності етичним вимогам тощо, наводяться підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Значна увага у статті приділяється аналізу положень Бангалорських принципів поведінки судді, і зокрема питанням щодо комунікації суддів з іншими колегами-представниками юридичної професії, тобто так званих поза процесуальних відносин та правил користування суддями соціальними мережами. Розкривається поняття некоректної поведінки суддів, неналежних контактів, тобто таких, які є певним чином підозрілими для стороннього спостерігача, поняття авторитету судової влади (визнання статусу судової влади у суспільстві, її впливу тощо), наводиться аналіз критеріїв встановлення порушень суддями етичних правил.

Констатовано, що вчинки та дії суддів на предмет етики оцінюються не ним самим, а власне суспільством. Відповідно існує правило, що значення має лише те, що на думку суспільства суддя зробив чи не зробив, також і будь які дії та вчинки суддів оцінюються як допустимі не з точки зору самого судді, а саме з боку суспільства, відповідно представники судової гілки влади протягом свого професійного життя повинні постійно думати про коректність своєї поведінки. Наприкінці зроблено аналіз впливу таких обмежень на особистість судді, психологічний аспект його роботи, ефективність прийняття ним рішень, що може мати наслідком емоційне вигорання, а також появу такого негативного явища, як професійна деформація, тобто комплексу негативних змін у особистості, її характері, що сильно впливає та, як правило, шкодить професійній діяльності.

Ключові слова: етика судді, некоректна поведінка, позасудова поведінка, соціальні мережі, поза процесуальні відносини, неналежні контакти, професійна деформація.

The article is devoted to highlighting the issue of the ethical and moral side of the behavior of representatives of the judicial branch of government, in particular, regarding behavior outside of working hours, requirements that apply to judges by domestic and international legal acts. The article examines the very concept of extrajudicial behavior, analyzes the provisions of the Code of Judicial Ethics, which contain requirements for judges in non-working hours, criteria for evaluating a judge's behavior for non-compliance with ethical requirements, etc., and provides grounds for bringing a judge to disciplinary responsibility.

Considerable attention is paid in the article to the analysis of the provisions of the Bangalore Principles of the Judge's Conduct, and in particular to questions regarding the communication of judges with other colleagues representing the legal profession, i.e. the so-called extra-procedural relations and the rules for the use of social networks by judges. The concept of improper behavior of judges, improper contacts, that is, those that are somehow suspicious to an outside observer, the concept of the authority of the judiciary (recognition of the status of the judiciary in society, its influence, etc.) is revealed, an analysis of the criteria for establishing violations of ethical rules by judges is provided.

It was established that the actions and actions of judges on the subject of ethics are not evaluated by them, but by society itself. Accordingly, there is a rule that it matters only what, in the opinion of society, the judge did or did not do, as well as any actions and actions of judges are evaluated as permissible not from the point of view of the judge himself, but specifically from the side of society, respectively, representatives of the judicial branch of power during of their professional life should constantly think about the correctness of their behavior.

At the end, an analysis of the impact of such restrictions on the personality of the judge, the psychological aspect of his work, the effectiveness of his decision-making, which can result in emotional burnout, as well as the appearance of such a negative phenomenon as professional deformation, a complex of negative changes in the personality, its character, which strongly affects and, as a rule, harms professional activity.

Key words: judge's ethics, improper behavior, extrajudicial behavior, social networks, extra-procedural relations, improper contacts, professional deformation.

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві існує категорія професій, до яких увага суспільства прикута найбільше. До таких власне належать судді, як представники судової гілки влади, яка виправдано вважається провідною у забезпеченні прав та законних інтересів громадян. Такий інтерес якраз і зумовлюється тією роллю, яку суддя виконує, очікуваням результатів діяльності суддів з боку суспільства. Особливо гостро громадськість сприймає та реагує на будь які прояви поведінки судді, які сприймаються і здаються для оточуючих не етичними. Однак, звичайно, часто при цьому суспільство забуває, про те, що судді це теж люди із своїм особистим життям, які власне і так достатньо відчують на собі обмежень, які приймають цілком добровільно та з розумінням. Якщо під час виконання своїх професійних обов'язків зрозумілими та виправданими є вимоги до поведінки судді, то

у позаробочий час окремі вимоги є доволі таки спірними або такими, що потребують певного корегування.

Стан наукових досліджень. Питання етичної поведінки судді розглядалось у працях Л. Москвич, Л. Нестерчук, О. Овчаренко, С. Подкопась, Б. Прокопенко, Л. Тацій та багато інших. Однак, звичайно сьогодні диктує нові виклики щодо дослідження питання етичної поведінки судді, виходячи із дисциплінарної практики щодо суддів, а також і проблеми їх професійного вигорання.

Мета статті – дослідження вимог до етичної поведінки суддів у позаробочий час, а також психологічний аспект висування таких вимог та впливу їх на професійну деформацію судді

Виклад основного матеріалу. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 року, у розділі III, який має назву «Позасу-

дова поведінка судді», декларує етичні вимоги до поведінки судді у час, поза роботою, тобто у той період доби, коли суддя безпосередньо не здійснює своїх професійних повноважень. Тобто, що розуміється під позаробочим часом? Це той період доби, який власне належить особі для розвитку своєї особистості, час на сім'ю, свої власні фізіологічні та інші особисті потреби. Зокрема до таких вимог належать: 1) заборона суддям належати до політичних партій та професійних спілок, брати участь у політичній діяльності, обіймати будь які інші посади, які оплачуються, за винятком творчої роботи, наукової та викладацької (ст. 16). Власне аналогічна заборона щодо суддів міститься також і у Конституції України, а саме ст. 127, де вказано, що суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої [1]; 2) заборона взаємовідносин, які можуть впливати на неупередженість та незалежність суддів. Відповідно суддя може брати участь у громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя (ст. 17); 3) обов'язок бути обізнаним про свої майнові інтереси та бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї (ст. 18); 4) суддя повинен враховувати, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень (ст. 19); 5) участь судді у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади (ст. 20) [2].

Про обов'язковість дотримання правил суддівської етики зазначено і у ст. 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зокрема те, що суддя повинен справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства та дотримуватися правил суддівської етики, у тому числі виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та невідкупності суддів [3]. Тоді, як ст. 106 цього ж Закону передбачає як підставу для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, невідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу [3].

Вищезгаданим Кодексом суддівської етики визначено обов'язок судді бути прикладом дотримання високих стандартів поведінки та додержання вимог принципу верховенства права для того, щоб зберегти довіру до судової системи з боку суспільства. Аналогічно, про обов'язок демонстрації суддями дотримання етичних норм як частину своєї діяльності декларують і ряд міжнародних документів, які є базовими у судовій етиці, наприклад Бангалорські принципи поведінки суддів (2006 р.), Основні принципи незалежності судових органів (1985 р.), Європейська хартія про закон «Про статус суддів» (1998 р.), Загальна (Універсальна) хартія судді (1999 р.), Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя (1983 р.) та інші.

Дотримання етичних норм і демонстрація їх дотримання як у професійному, так і в особистому плані є важ-

ливими елементами життя судді. Головне не те, що робить і чого не робить суддя, а те, що, на думку інших, суддя зробив або може зробити. Наприклад, якщо суддя в приватному порядку ретельно обговорює щось з однією зі сторін процесу, це виглядає як надання переваги цій стороні, навіть якщо насправді бесіда взагалі не стосується судової справи. Оскільки суспільство очікує від судді високого стандарту поведінки, суддя, який вагається, чи варто йому бути присутнім на певному заході або ж чи прийняти той чи інший подарунок, навіть зовсім незначний, має поставити собі питання: «Як це буде виглядати в очах суспільства?» [4, с. 98].

Наведемо вимоги, які декларують Бангалорські принципи (міжнародний документ, який схвалений резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року): 1) вимога зразкового способу життя судді, при чому і у позаробочий час (до прикладу тактовна поведінка, самоконтроль, повага до інших тощо). Така вимога стосується і відвідин публічних місць, зокрема суддя повинен враховувати сам заклад, тобто його репутацію, відвідувачів, законність чи незаконність діяльності такого закладу тощо; 2) обмеження для суддів щодо гри в азартні ігри у позаробочий час або під час відпустки; 3) обмеження на відвідування різноманітних відпочинково-розважальних закладів; 4) комунікація із представниками юридичної професії (адвокатами, прокурорами та іншими юристами) безумовно вітається, не є під абсолютною забороною (навіть у випадках, коли до прикладу адвокат є сусідом судді тощо). Щодо цього обмеження існує правило – суддя повинен уникати ситуацій, які можуть викликати або викликають підозру щодо упередженого чи схильного ставлення, при цьому бути розсудливим, тобто фактично відповідальність за недопустимість переходу цієї так званої «межі» покладається на самого ж суддю; 5) судді, як і будь-якому громадянину, гарантується право вільного вираження думок, віросповідання, участі в зібраннях та асоціаціях, однак у процесі реалізації таких прав суддя завжди турбується про підтримку високого статусу посади судді і не допускає дій, що не сумісні з неупередженістю і незалежністю судових органів [5]. Тобто, визнаючи допустимий рівень участі судді в публічних дискусіях необхідно брати до уваги два основні аспекти. Перший: чи може така участь судді обґрунтовано підірвати впевненість у його неупередженості. Другий: чи може така участь призвести до зайвих політичних нападок на суддю і чи не суперечить вона високому статусу суддівської посади. Якщо будь-який із цих факторів присутній, то судді слід уникати такої участі [6, с. 110]; 6) пряма заборона участі судді у публічних полеміках, з метою забезпечення неупередженого та об'єктивного підходу; 7) суддя може висловлюватися на теми, які стосуються судової системи. Є окремі обставини, за яких судді можуть висловлюватися з приводу суперечливих політичних питань, зокрема, коли питання безпосередньо стосуються роботи судів, незалежності суддів (якщо, наприклад, ідеться про заробітну плату і преміальні виплати суддям), фундаментальних аспектів реалізації правосуддя або особистих професійних якостей судді. Однак, навіть висловлюючись стосовно цих питань, суддя значною мірою має виявляти стриманість. Суддя може звертатися до уряду з публічними заявами щодо цих питань, однак його слова і дії не повинні сприйматися як спроба тиску на уряд або вказівка на те, яке рішення він прийме, якщо відповідні питання буде винесено на розгляд суду. Крім того, суддя повинен пам'ятати, що його публічні висловлювання можуть бути сприйняті як вираження поглядів суддівської спільноти загалом; іноді судді буває складно висловити свою думку таким чином, щоб вона була сприйнята виключно як його суб'єктивне міркування, а не як позиція судової системи в цілому [6, с. 112]; 8) суддя повинен уникати неналежного впливу на нього з боку членів сім'ї, колег, друзів та осіб,

з якими суддя спілкується. Відповідно суддя не повинен дозволяти використовувати авторитет своєї посади таким особам; 9) на суддів покладається обов'язок проводити розмежування між належним та неналежним використанням посади судді (до прикладу слід уникати ситуацій використання своєї посади у особистих цілях, для вирішення власних проблем, здобуття певних вигод, тобто не зловживати своїм службовим становищем). При цьому суддя не зобов'язаний приховувати свою суддівську посаду.

Отже, якщо проаналізувати усі вимоги до поведінки суддів у позаробочий час, можна зробити висновок, що будь-які дії та вчинки суддів оцінюються як допустимі не з точки зору самого судді, а саме з боку суспільства. Тобто застосовується правило – має значення не те, що суддя робить чи не робить, а саме те, що на думку суспільства він зробив чи повинен зробити. Тобто ось ця постійна думка про те, як він виглядатиме в очах людей, чи коректно є його поведінка, супроводжує суддю протягом всього професійного шляху, а інколи і по його завершенню.

Що стосується поняття «некоректної» поведінки судді, то власне у коментарі до Бангалорських принципів вказано її критерій, який зокрема полягає у визначенні, чи не шкодить певна поведінка здатності судді виконувати суддівські обов'язки чесно, неупереджено, незалежно і компетентно і чи може об'єктивний спостерігач через цю поведінку скласти враження, що суддя не здатний саме так виконувати свої обов'язки. Наприклад, якщо з представником державної влади поводяться по-іншому, ніж з будь-яким іншим громадянином, надаючи цьому чиновнику особливе місце в залі суду, у звичайного спостерігача складається враження, що цей чиновник має особливий доступ до суду і до процесу винесення судових рішень. З іншого боку, школярам, які часто приходять у суд на екскурсію, дозволяють сідати на особливі місця і навіть на місце судді. Діти не наділені владою і тому не будуть сприйматися як такі, що здійснюють неналежний вплив на суд, тим більше, коли зрозуміло, що вони присутні там з освітньою метою [4, с. 99].

Мабуть чи не найбільш гостре та актуальне питання щодо позаслужбової поведінки суддів – допустимість комунікації їх з іншими своїми колегами (мова йде не тільки про суддів, а саме про колег-представників інших професій юридичного спрямування, зокрема адвокатів, прокурорів тощо), а також користування соціальними мережами. Зокрема, стаття 19 Кодексу суддівської етики регламентує обов'язок судді враховувати, що будь-які стосунки та комунікації (сімейні чи соціальні) ухвалення суддею рішень та його поведінку відповідно. Відтак, прямої заборони на таке спілкування немає. Однак, така комунікація є цілком виправданою і зрозумілою, адже вони разом вчилися або раніше працювали, відтак поза професійним життям це можуть бути звичайні людські дружні відносини. Також ці ж судді та прокурори, адвокати можуть знайомитись і спілкуватись на різноманітних професійних заходах для юристів.

Відтак, чи можна такі знайомства вважати порушенням суддівської етики, конфліктом інтересів та й взагалі підставою для відводу певного судді у справі. Видається, такі ні. В даному випадку можна говорити також і про рівень моральної правосвідомості судді, про його моральний вибір та відповідно моральну відповідальність. Очевидно, що суддя може сам вирішити наскільки в особистих відносинах він перебуває з іншими учасниками справи. Сам суддя повинен розуміти та усвідомлювати як та чи інша ситуація, його поведінка виглядає для суспільства, де межа тих взаємин, за якою вони можуть вплинути на виконання суддею своїх обов'язків.

Щодо цього питання, Бангалорські принципи поведінки суддів декларують обов'язок суддів уникати у своїх особистих стосунках з адвокатами ситуацій, які б могли викликати обґрунтовану підозру чи створити видимість

наявності у судді певних схильностей чи упередженого ставлення, а також не брати участі в розгляді справи, якщо будь-хто із членів його родини виступає як представник будь-якої сторони чи в іншій формі має відношення до справи. Також суддя не повинен надавати інформацію про місце свого проживання для зустрічей із колегами (ст. 4.3, 4.4) [5].

Що стосується критерію «неналежних контактів» судді, то якщо відштовхуватись від значення поняття «неналежний», що означає не такий як повинен був би бути, або такий, що не личить кому-небудь, то очевидно неналежними контактами судді є такі, які можуть здатись зі сторони певним чином підозрілими. До прикладу, адвокат, навіть будучи добре знайомим із суддею поза межами професійного життя, не може допускати розмов у своєму кабінеті із адвокатом або прокурором, або звертатись до них дружнім зверненням по імені. Ось як це пояснює Коментар: «суддя має відчувати необхідність уникати контактів, які можуть дати суспільству привід припустити наявність будь-яких особливих взаємин між суддею і особою, якій суддя, потенційно може посприяти. Наприклад, судді зазвичай слід утримуватись від поїздок в машині, за кермом якої поліцейський або адвокат, а у громадському транспорті не слід сидіти поруч зі стороною процесу чи свідком» [4, с. 99].

Якщо взяти до уваги Висновок Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності, то там вбачаються положення про те, що судді не повинні бути ізольовані від суспільства, в якому вони живуть, оскільки судова система може тільки тоді функціонувати належним чином, коли судді не втрачають відчуття реальності. Більш того, судді, будучи громадянами, мають основоположні права та свободи, які захищені, зокрема, Європейською конвенцією з прав людини (свобода думки, релігійна свобода тощо) (п. 27) [6]. Відтак, в цьому документі задекларовано положення про те, судді повинні вільно, на свій розсуд використовувати час поза професійною діяльністю. При цьому, вказано також і про ризики, які така діяльність може нести, наприклад загрозу неупередженості судді, незалежності тощо. Тому, представники судової гілки влади повинні так би мовити «балансувати» між бажанням та ступенем їх участі у повсякденному житті та відповідно при цьому не давати приводів щодо сумнівів у їх безсторонності, об'єктивності та незалежності.

Наведемо ще декілька положень, які містяться у Висновку: 1) судді повинні гідно поводити себе у своєму приватному житті. Дане положення є доволі неоднозначним, адже по-перше, гідність є поняттям насамперед моральної свідомості людини, відповідно впливає на її моральний вибір, тобто що є гідно, а що ні кожна людина для себе визначає самостійно, по-друге, неможливо викласти єдині стандарти поведінки суддів, які б відповідали моральним цінностям суспільства, адже останні постійно розвиваються та з часом змінюються. До речі, Консультативна рада європейських суддів висловила пропозицію щодо створення в рамках судової системи держави органу, або ж системи органів, функцією яких було б консультування суддів щодо морально-етичного боку їх діяльності, в тому числі й у тих випадках, коли судді сумніваються щодо того, чи їх позасудова діяльність відповідає високому статусу судді. Власне такий орган мав би функціонувати відділено від тих органів, які компетентні застосовувати дисциплінарні стягнення; 2) судді повинні утриматись від політичної діяльності. Власне йде мова не про заборону реалізовувати свої політичні права, а саме про публічну політичну діяльність; 3) судді не повинні піддавати себе можливості політичних нападок, що є несумісними з нейтральністю, якої вимагає правосуддя (обмеження участі суддів у публічних дискусіях політичного змісту) [6];

4) необхідність дотримання балансу між правом суддів на свободу думки та вираження поглядів і вимогою нейтральності. Таким чином, суддям необхідно (навіть якщо їхнє членство у політичній партії або участь у публічних дискусіях щодо основних проблем в суспільстві неможливо заборонити) утримуватися хоча б від будь-якої політичної діяльності, яка підриває їхню незалежність або загрожує видимості безсторонності [6]; 5) суддям має бути дозволено брати участь у деяких дискусіях, які стосуються національної політики у сфері судівництва. Необхідно, щоб із суддями можна було проводити консультації і щоб вони мали можливість брати активну участь у підготовці законодавства щодо їхнього статусу і, загалом, функціонування судової системи [6].

Що стосується порядку користування суддями соціальними мережами варто зазначити, що суддя безперечно є учасником соціальних відносин, відтак немає нічого поганого в тому, щоб він був користувачем соціальних мереж. Власне стаття 20 Кодексу суддівської етики щодо цього встановлює певні правила: 1) у соціальних мережах бути стриманим та коректним у висловлюваннях, «враховувати такі принципи як гуманізм, толерантність, тактовність, коректність, скромність; дотримуватись принципу – доцільності дій (тобто в будь якій незрозумілій ситуації керуватись принципом доцільності та зручності); 2) розміщувати лише ту інформацію, яка не підриває авторитет судової влади; не допускається надавати правову оцінку рішенням судів та правової позиції інших суддів, зокрема обговорювати дії та правові позиції суддів, критикувати їх, і таким чином викликати сумніви у професійності суддів, їх незалежності та неупередженості. Якщо звернутись до коментаря до Кодексу суддівської етики, то вбачаємо кілька прикладів поведінки суддів, що власне розцінюються як порушення вимог статті 20, а саме це випадки коли: 1) судді розмістили фотографії в соціальних мережах, на одній з яких суддя сидить в залі судових засідань з ногами на столі. Підпис під фотографією говорить: «Я, звичайно, не досконалість, але шедевр ще той!»; 2) Суддя на розміщеному у соціальних мережах фотознімку зображена в залі засідання з молотком в руці на тлі державних символів, нижче слідував коментар: «Дам по лобі всім, хто буде на мене “наїжджати”»; 3) На розміщеному у соціальних мережах знімку зображена суддя в обнімку із пляшкою горілки [7].

Звичайно потрібно брати до уваги той факт, що фото, які судді можуть розміщувати у соціальних мережах можуть бути різними, і не обов'язково мати надто особистий характер. Задля уникнення дискусій з приводу поняття допустимої дружби у соціальних мережах, варто навести висновки, які були наведені суддями у своїх рішеннях щодо вирішення питання про відводи. Так, наприклад при розгляді клопотання про відвід судді по причині дружби судді та представника однієї із сторін у мережі Facebook, Хотинський районний суд м. Запоріжжя відмовив в його задоволенні, посилаючись на те, що поняття друзі є достатньо широким і лише визначає статус користувача у соціальній мережі та надає доступ до певної інформації, проте жодним чином не вказує на «особливі», позапроцесуальні відносини [8]. Ще в одному рішенні по розгляду аналогічного клопотання, суд в ухвалі навів цитату із рішення Касаційного суду Франції від 05.01.2017 року: «...термін “друг”, що використовується для позначення людей, які згодні увійти в контакт через соціальні мережі, не відсилає до дружніх стосунків у традиційному сенсі цього слова... існування контактів між різними людьми через ці мережі не достатньо, щоб встановити конкретну упередженість; соціальна мережа є просто специфічним засобом комунікації між людьми, які мають спільні інтереси, і в цьому випадку, однаковий рід занять» [9].

Озвучимо позицію Великої Палати Верховного Суду, яка у своїй Постанові від 08.07.2020 року у справі № П/9901/251/19, звернула увагу на те, що участь судді в соціальних мережах, інтернет-форумах, застосування суддею інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади (стаття 20 Кодексу суддівської етики). Разом з тим, Великою Палатою констатовано, що чинне вітчизняне законодавство не містить переліку (вичерпного) тих джерел, з яких можна було б встановити певні обставини, що якраз викликають обґрунтований сумнів з приводу того, чи відповідає суддя критерію доброчесності та професійної етики, а також чи порушено етичні правила користування соціальними мережами та відповідно таким чином завдано шкоди авторитету правосуддю в цілому [10].

Тому, це оціночне поняття, при вирішенні якого слід враховувати конкретні обставини правозастосовної ситуації, суспільний контекст, за розсудом певного суб'єкта, при цьому заслуховуючи думку судді про його дійсний намір. До цього варто розкрити поняття авторитету судової влади, під яким потрібно розуміти визнання за судовою владою видатних досягнень, здібностей, особливого становища та статусу в державі, так і значення її впливу на довіру осіб до неї. Схожою термінологією наділено і поняття «авторитет судді», який виступає як представник судової влади та є зовнішнім втіленням і подальшою демонстрацією її авторитету [10, с. 139].

Відтак, всі ці обмеження, які встановлені етичними кодексами, іншими нормативно-правовими актами безперечно впливають на особистість судді, на розвиток її психічних процесів, особливо емоційних (емоції та почуття), психічні стани (прояви стресу, фрустрації, страху тощо), формування внутрішнього переконання при прийнятті рішень, і в кінцевому результаті може призвести до емоційного вигорання, симптомами якого є, насамперед, постійне почуття виснаження, втоми, відсутність мотивації та негатив до роботи, через що знижується професійна ефективність роботи і результат прийнятих рішень. Як наслідок, це також може вплинути на загальну ефективність здійснення правосуддя, професійну майстерність судді, його об'єктивність, і викликати недовіру суспільства до таких суддів і судової гілки влади в цілому.

До речі, виходячи із таких встановлених обмежень, можна зробити висновок, що судді повинні бути наділені такими психологічними якостями, що дозволяють протистояти моральному та психологічному тиску (тут слід згадати і інші види тиску, такі як погрози, шантаж, залякування тощо). Все це безумовно негативно впливає на особистість судді і може призводити навіть до професійної деформації.

Висновок. Отже, поведінка судді завжди повинна відповідати статусу цієї посади, що означає, добровільність та усвідомленість прийняття обмежень та вимог, які ставить суспільство до суддів, і тут мова не лише про його дії та вчинки з точки зору закону, а й моралі. Однак, як видається, наше суспільство таки не готове до розуміння поняття поваги до судді та його незалежності, відтак утворюється ніби замкнуте коло: надто високі вимоги до судді – незадоволення представниками судової гілки влади – недовіра – супротив – емоційне вигорання – професійна деформація – незадоволення представниками судової гілки влади). Тому, очевидно, слід було б у Кодексі суддівської етики чітко конкретизувати ті критерії, за якими можна надати достовірну оцінку поведінці судді у позаробочий час на предмет відповідності нормам етики з метою уникнення так званих подвійних стандартів оцінки судді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.08.2023 р.)
2. Кодекс суддівської етики: затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року. URL: [https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf) (дата звернення: 08.08.2023)
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (дата звернення: 26.08.2023)
4. Управління ООН з наркотиків та злочинності. Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки суддів. 2007. 199 с. URL: <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/komentari-bangalorski-9818bfb11.pdf> (дата звернення: 26.08.2023)
5. Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 756 с.
6. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності: міжнародний документ від 19.11.2002 р. URL: [http://sc.gov.ua/uploads/tinytse/files/Висновок%20№%203%20\(2002\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinytse/files/Висновок%20№%203%20(2002).pdf). (дата звернення: 26.08.2023)
7. Коментар до кодексу суддівської етики. Затверджено рішенням Ради суддів України від 04 лютого 2016 року № 1. 140 с. URL: <https://rsu.gov.ua/uploads/article/komentar-kodeksusuddivskoietiki-edd47ed191.pdf> (дата звернення: 26.08.2023)
8. Ухвала Хотинського районного суду м. Запоріжжя у справі № 2/337/1013/2017 від 19.07.2017 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 26.08.2023)
9. Ухвала Вінницького окружного адміністративного суду у справі № 802/541/17-а від 19.04.2017 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66258810> (дата звернення: 26.08.2023)
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.07.2020 року у справі № П/9901/251/19. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/90458931> (дата звернення: 26.08.2023)